

เส้นทางสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

นวัตกรรมชุมชนคือคำตอบ?

นวัตกรรมชุมชนเป็นประตูสู่การทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและจับมือกับนวัตกรรมในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา หรือนวัตกรรมชุมชนจะเป็นบันไดสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

การระบาดของโรคโควิด-19 ได้ทำให้เส้นทางพัฒนาที่ยั่งยืนมีความซับซ้อนและท้าทายมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน การพัฒนานวัตกรรมถูกเร่งให้เกิดขึ้นเพื่อรับมือกับความท้าทายต่างๆ นวัตกรรมไม่ใช่สิ่งที่ “มีก็ดี (ไม่มีก็ได้)” หรือ “เดี๋ยวพุงนี้ค่อยทำ” อีกต่อไป แต่กลายเป็นส่วนผสมสำคัญที่ทำให้เราอยู่รอดได้ในวันนี้ นวัตกรรมถูกสร้างขึ้นในทุกพื้นที่ โดยคนทุกกลุ่ม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และทำให้เราก้าวไปข้างหน้าได้อย่างแข็งแกร่งมากขึ้น สำหรับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) นวัตกรรมกลายเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่ทำให้เราสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ UNDP ได้ก่อตั้ง UNDP Accelerator Lab Thailand ซึ่งร่วมกับโครงการต่างๆ นำนวัตกรรมเข้ามาช่วยยกระดับการทำงาน เพื่อพัฒนาการแก้ไขปัญหาที่ตอบโจทย์ของสังคม และสร้างความมีส่วนร่วม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

UNDP ตระหนักว่าการพัฒนาต้องพึ่งเสียงจากคนในท้องถิ่น มากกว่ามองจากมุมมองของผู้บริหารระดับสูงลงไป UNDP Thailand จึงมุ่งเน้นขับเคลื่อนการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs) ในระดับท้องถิ่น โดยสร้างความเข้าใจและทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ด้วยแนวทางการทำงานนี้ เราสามารถระบุและทำความเข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น และยังปูทางสู่การพัฒนาหาทางออกร่วมกับชุมชน เราเชื่อว่า การแก้ไขปัญหาที่ออกแบบโดยชุมชน เพื่อชุมชน จะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะทำให้การพัฒนามีโอกาสประสบความสำเร็จและยั่งยืนมากขึ้น การฟังและการสร้างความมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นคือก้าวแรกของเส้นทางนี้ ฉะนั้น เมื่อ UNDP ริเริ่มโครงการพัฒนาระบบอาหารและฟื้นฟูเศรษฐกิจในภาคใต้ [UNDP ร่วมกับ ALC](#) ได้ทำกระบวนการกับชุมชน รับฟังความคิดเห็นเพื่อรวบรวมเรื่องราวความเป็นมา ความต้องการของชุมชน และปูทางสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน Accelerator Lab Thailand ต่อยอดกระบวนการดังกล่าว โดยนำการมองเห็นนวัตกรรมชุมชน (grassroots innovations) เข้ามาประกอบเพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่าพบปัญหาอะไร และพยายามจัดการปัญหาด้วยตัวเองอย่างไร อาจจะได้ว่า นวัตกรรมชุมชนเป็นสิ่งสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และบอกใบ้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดทางหนึ่ง

นวัตกรรมชุมชนคืออะไร

UNDP [Accelerator Labs](#) และ London School of Economics and Political Science ให้นิยามนวัตกรรมชุมชนว่าเป็น “การแก้ไขปัญหาโดยคนในท้องถิ่น คนในภาคประชาสังคม โดยมีทรัพยากรจำกัด ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการในพื้นที่ และมักจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” พูดง่ายๆ ว่า นวัตกรรมชุมชนถูกพัฒนาขึ้นโดยคนที่ต้องเผชิญกับปัญหาเอง หรือ “คนใน” ของเรื่อง ไม่ใช่คนนอกที่พยายามเข้ามาช่วยเหลือ เช่น ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ หรือผู้เชี่ยวชาญ นวัตกรรมชุมชนเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ถึงแม้จะมีทรัพยากรจำกัด คนเรามีความพยายามในการแก้ไขปัญหาของตัวเอง และหลายๆ แนวทางมีศักยภาพ สามารถนำไปขยายผลได้ นอกจากนี้ ทรัพยากรที่จำกัดยังบีบให้คนต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์

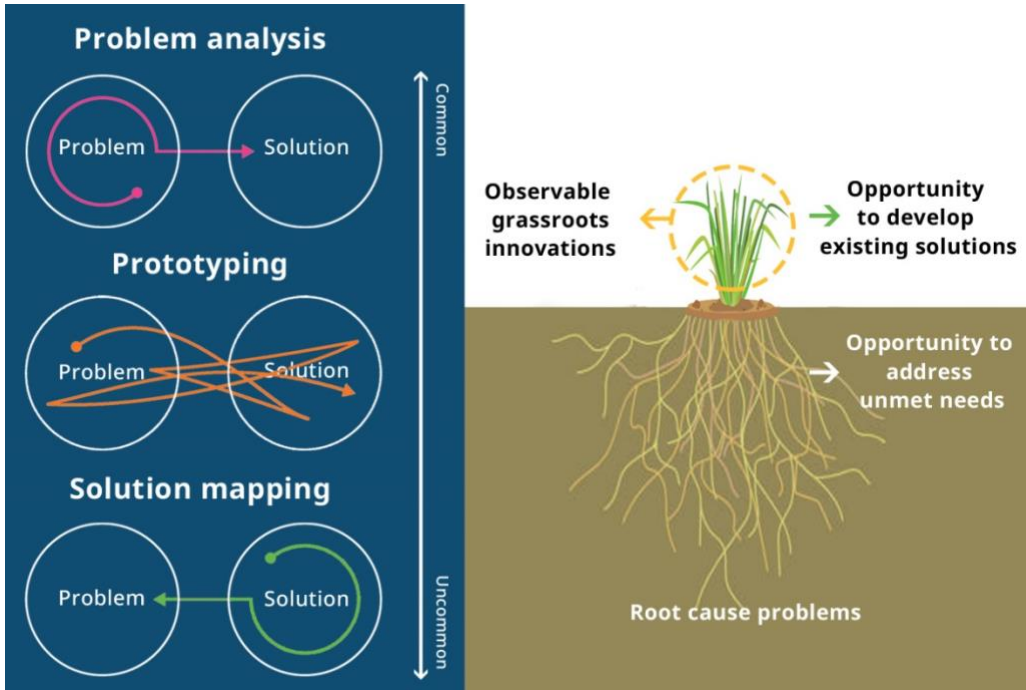
กลายเป็นทางออกใหม่ๆ เป็นนวัตกรรมที่ต่อยอดได้อีกหากได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม นวัตกรรมชุมชนเป็นสิ่งที่แสดงถึงความไม่ยอมแพ้และศักยภาพของคนอย่างแท้จริง

การมองเห็นนวัตกรรมชุมชนในโครงการ “Food System Heroes” ของน้องๆ เยาวชนภาคใต้

UNDP ทำโครงการ “Food System Heroes” ชวนน้องๆ เยาวชนมาช่วยกันพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ตลาดวิถีใหม่และระบบอาหารที่ยั่งยืนในภาคใต้ UNDP Accelerator Lab Thailand เห็นโอกาสในการนำเครื่องมือนวัตกรรมมาช่วยพัฒนาศักยภาพเยาวชน ซึ่งถือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ที่ทีมงานจึงร่วมมือกับ Digital4Peace ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ภาคใต้ จัดการอบรมให้กับน้องๆ ที่เข้าร่วมโครงการ ร่วมกันออกแบบนวัตกรรมสำหรับตลาดสด แต่เริ่มจากการมองเห็นนวัตกรรมชุมชนก่อนเป็นอันดับแรก

ในขณะที่โครงการประกวดนวัตกรรมหลายโครงการมักจะกระโดดไปพัฒนาการแก้ไขปัญหาเลย Accelerator Lab แนะนำให้น้องๆ รู้จักกับแนวคิดเรื่องนวัตกรรมชุมชน เป็นประตูสู่การทำความเข้าใจชุมชน ที่ทีมงานจัดอบรมให้เยาวชนสามารถมองหาและวิเคราะห์นวัตกรรมชุมชน เพื่อเข้าใจบริบทและปัญหาต่างๆ ในตลาดในพื้นที่ของตนเอง ก่อนจะเริ่มคิดหาทางแก้ไข กระบวนการนี้ช่วยทำให้น้องๆ เข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เพราะหากไม่มีปัญหา ก็จะไม่เกิดนวัตกรรมชุมชนขึ้นมาตั้งแต่แรก การวิเคราะห์นวัตกรรมชุมชนจึงสามารถพาเราไปถึงรากของปัญหาได้ เมื่อเรามองเห็นทั้งปัญหาและทางออกแล้ว จะพบว่ามีโอกาสหลายอย่างรออยู่ เราอาจเลือกพัฒนานวัตกรรมชุมชนที่มีอยู่ให้ทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทุกคนเข้าถึงได้มากขึ้น หรือเราอาจเลือกสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ เมื่อเข้าใจรากของปัญหาอย่างชัดเจน

ทีมเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการพบนวัตกรรมชุมชนน้อยใหญ่มากมาย และเริ่มเห็นกลุ่มปัญหาที่หลากหลาย ตั้งแต่การจัดการพื้นที่ ไปถึงการจัดแสดงสินค้า บรรจุภัณฑ์ การขนส่ง ความปลอดภัย ความสะอาด การระบายน้ำ การจัดการขยะ การจัดการจราจร และอื่นๆ อีกมากมาย ทีมงานพาน้องๆ วิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้ว่า ปัญหาไหนมีนวัตกรรมชุมชนที่จัดการได้ดีอยู่แล้ว ง่าย ถูก และได้ผล ปัญหาไหนที่มีการแก้ไขแบบ “แก้กั๊ก” ยังต้องการวิธีแก้ที่ดีกว่านี้ ปัญหาไหนที่ยังไม่มีการจัดการเลย เราเชื่อว่า การมองเห็นภาพปัญหาที่ชัดเจนจะทำให้ทีมเยาวชนสามารถพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ของชุมชนได้อย่างแท้จริง

มันไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะดึงน้องๆ ที่กระตือรือร้นอยากสร้างสรรค์นวัตกรรมพลิกโฉมตลาด ให้อยู่กับการทำความเข้าใจปัญหา วิเคราะห์นวัตกรรมชุมชนและเครือข่ายปัญหาที่ซับซ้อน โดยไม่รีบร้อนไปคิดหาทางออกก่อนจะเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้งเสียก่อน แต่การมองเห็นนวัตกรรมชุมชนก็เป็นเครื่องมือที่ดีในการกระตุ้นเราให้ใส่ใจกับความเป็นจริงในพื้นที่ ชุมชนมี ปัญหาอะไร มีศักยภาพ แก้ไขปัญหาของตนเองทั้งๆ ที่มีทรัพยากรจำกัดได้อย่างไร เมื่อทีมเยาวชนมีเครื่องมือเหล่านี้ ทีมงานเชื่อมั่นว่าพวกเขาจะสามารถเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมาย SDGs โดยเริ่มจากชุมชนของตนเอง

การเดินทางได้เริ่มขึ้น...

นี่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเดินทาง ไม่ใช่เพียงโครงการ Food System Heroes แต่เป็นการก้าวไปสู่การขับเคลื่อน SDGs ในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป้าหมายของ UNDP Thailand การมองเห็นนวัตกรรมชุมชนโดยทีมเยาวชนในภาคใต้เป็นตัวอย่างของการนำเครื่องมือนวัตกรรมของ Accelerator Lab มาปรับใช้ เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ให้สามารถเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาของตนเอง ติดตาม [blog](#) ของพวกเรา บนเส้นทางการทำงานร่วมกับชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อบรรลุ SDGs